WYMAGANIA EDUKACYJNE-KLASA CZWARTA: LITERATURA PO 1939 ROKU Wymagania edukacyjne są zintegrowane z planem nauczania *Przeszłość to dziś*. Wymagania dostosowano do sześciostopniowej skali ocen.					
Zagadnienia	**Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca)** **Uczeń:**	**Wymagania podstawowe (ocena dostateczna)** **Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:**	**Wymagania rozszerzające (ocena dobra)** **Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:**	**Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra)** **Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:**	**Wymagania wykraczające (ocena celująca)** **Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:**
Katastrofizm lat 30. Cz. Miłosz, O książce J. Czechowicz, żal K.K. Baczyński, Pokolenie PROPONOWANE KONTEKSTY K. K. Baczyński, *Pokolenie* (rys.) zdjęcia z klęski wrześniowej i powstania warszawskiego	– na podstawie czytanych wierszy określa nastroje lat 30. (rozczarowanie, niepewność, przeczucie katastrofy itp. – w poezji i malarstwie wskazuje i interpretuje (w kontekście dzieł) niektóre ważne tematy i obrazy katastroficzne, np. młyn, miasto – interpretuje czytane wiersze, formułując wnioski na podstawie analizy kierowanej przez nauczyciela – określa charakter przestrzeni ukazanej w	– wskazuje polityczne i społeczne źródła nastrojów katastroficznych, znajduje ich odbicie w czytanych wierszach i w sztuce (kryzys ekonomiczny, nędza, bezrobocie, narodowe ruchy faszystowskie, widmo rewolucji, totalitaryzmy itp.) – dokonuje analizy i interpretacji wiersza Miłosza – określa, jaki portret ludzi swej epoki kreśli poeta (krytyka współczesności) komentuje występujące w wierszu relacje między realnym	– podaje podstawowe informacje o wileńskich żagarystach (a zwłaszcza o Miłoszu), – analizuje i interpretuje czytane utwory przedstawia wyłaniający się z czytanych wierszy syntetyczny obraz pokolenia, którego młodość przypadła na czas wojny	– rozpoznaje 13-zgłoskowiec i interpretuje jego wykorzystanie w wierszu Miłosza, wskazuje związaną z nim tradycję literacką dokonuje syntezy wiadomości na temat katastrofizmu w literaturze i sztuce różnych epok, uwzględnia utwory literackie (np. *Hymny* Kasprowicza) i dzieła innych sztuk poznane w klasie II utwory – wskazuje i interpretuje motywy symboliczne – wie, jaką rolę przypisywali poeci okupacyjni artyście (organizator wyobraźni	– *przedstawia ogólne założenia diagnozy upadku kultury przedstawione w książce Zmierzch Zachodu Spenglera, informacje o antyutopiach takich, jak Nowy wspaniały świat Huxleya, i o katastroficznych przeczuciach Witkacego (na podstawie informacji z podręcznika) – *w wierszu Miłosza odczytuje echa przeczucia „zmierzchu kultury” – podaje podstawowe

	wierszach – określa nastrój czytanych utworów – krótko przedstawia poetów pokolenia wojennego: Baczyńskiego, Gajcego, Borowskiego – wyjaśnia określenie „poeci speł- nionej przepowiedni” (lub: „spełnionej apokalipsy”), odwołując się do przeczuć przedwojennych katastrofistów i wyjaśniając metaforę apokalipsy – na podstawie czytanych utworów przedstawia obraz wojny jako apokalipsy – odwołując się do przeczytanych utworów, wyjaśnia, na czym polega tragizm i heroizm pokolenia wojennego	czasem historycznym a biblijnym czasem apokalipsy, wyciąga wnioski – wskazuje katastroficzne wizje w wierszu Czechowicza, – w czytanych wierszach wskazuje symbolikę apokaliptyczną (biblijną) – na podstawie czytanych wierszy określa główne cechy poetyki katastroficznej (np. nawiązanie do tradycji symbolizmu, wizyjność) – opisuje budowę czytanych wierszy, odróżnia wiersze tradycyjne od awangardowych – w czytanych utworach wskazuje środki językowe o funkcji ekspresywnej, np. formy kontrastywne, określenia dynamizujące wypowiedź, hiper- bolizacje, metafory		narodowej) – charakteryzuje wizję trudnego człowieczeństwa zawartą w wierszach Baczyńskiego	informacje o podziemnym życiu literackim i kulturalnym na ziemiach polskich w czasie okupacji

		nacechowane emocjonalnie, inne środki składniowe i leksykalne – nazywa wartości (także przeciwstawne) obecne w czytanych utworach – wskazuje środki językowe i stylistyczne sygnalizujące, iż poeta (podmiot liryczny) mówi w imieniu pokolenia – interpretuje zawarty w czytanych wierszach obraz wojny jako rozpadu ogólnoludzkiego porządku i upadku uniwersalnych wartości – wskazuje, jak poeci wojenni pojmowali obowiązek moralny spoczywający na poecie i człowieku			

6. Po katastrofie – literatura wobec zagłady					
T. Borowski, wybrane opowiadania, np.: *Dzień na Harmenzach, Proszę państwa do gazu* PROPONOWANE KONTEKSTY *K. Moczarski, *Rozmowy z katem* *J. J. Szczepański, *Święty*	– streszcza, relacjonuje (i komentuje) wybrane opowiadania oświęcimskie Borowskiego, wykorzystując wiadomości z historii na temat obozów koncentracyjnych – interpretuje czytane fragmenty opowiadań, opierając się na analizie tekstu (opisuje rzeczywistość obozową, analizuje ludzkie postawy i sposób ich przedstawienia) – wyjaśnia określenie: „człowiek zlagrowany”	– przedstawia wizję obozu opisaną przez Borowskiego (wytwór kultury europejskiej; model państwa totalitarnego – kwintesencja systemu hitlerowskiego) – na przykładzie Tadka i innych postaci charakteryzuje więźnia obozów hitlerowskich, wskazuje fragmenty świadczące o jego uprzedmiotowieniu – w interpretacji opowiadań wykorzystuje wiedzę historyczną oraz wiadomości biograficzne o autorze, odróżnia Tadka-bohatera literackiego od postaci pisarza	- charakteryzuje styl, jakim pisane są opowiadania i sposób prowadzenia narrac– odwołując się do tekstu, c ji (behawioryzm, styl lapidarny) – w czytanych opowiadaniach wskazuje cechy dokumentu i literatury pięknej	– komentuje przedstawiony przez Borowskiego obraz więźnia obozów hitlerowskich, zestawiając go z człowiekiem totalitarnym (Arend) oraz z osobowością autorytarną (Adorno); wyciąga wnioski, wykorzystuje je w dyskusji – omawia kontrowersje, jakie budziły opowiadania Borowskiego, i wskazuje ich przyczyny („sprawa Borowskiego”)	– *uzasadnia, iż opowiadania Borowskiego mają wymiar moralistyczny, a nie nihilistyczny – *przedstawia diagnozę kultury europejskiej postawioną przez Borowskiego (cywilizacyjna utopia zamieniona w mechanizm ludobójstwa) – *wyjaśnia, jaki związek z przedstawioną wizją człowieka „urobionego” przez obóz ma behawiorystyczny styl opowiadań fakultatywnie – wskazuje różne przykłady postaw ludzkich wobec systemu totalitarnego w literaturze dokumentalnej, np.: *porównuje obraz człowieka „urobionego” przez

Ocalenie człowieczeństwa i wewnętrznej wolności G. Herling-Grudziński, *Inny świat* (utwór czytany w całości)	– streszcza, opowiada, relacjonuje fragmenty utworu w kontekście wiedzy historycznej i biografii autora, wskazuje dokumentalny charakter książki – przedstawia metody fizycznego i psychicznego niszczenia ludzi w państwie sowieckim – charakteryzuje system obozów sowieckich jako obraz totalitaryzmu	– rozpoznaje w powieści cechy pamiętnika, określa zasadę kompozycji i sposób prowadzenia narracji – szczegółowo analizuje i interpretuje wskazane fragmenty (np. studium męczeństwa Kostylewa) – interpretuje tytuł i motto powieści – formułuje główny problem i przesłanie utworu (ocalenie człowieczeństwa i wewnętrznej wolności, obraz człowieka, który nie chce się poddać złu i tragicznemu losowi) – interpretuje *Inny świat* jako wyraz odmowy poddania się złu	– porównuje obraz człowieka w sytuacji ekstremalnej w opowiadaniach Borowskiego i *Innym świecie* (przedstawia „spór" Grudzińskiego z Borowskim) – porównuje styl opowiadań Borowskiego (lapidarny) i *Innego świata* (więcej środków stylistycznych, epitety, metafory itd.)	– podaje podstawowe informacje o Herlingu-Grudzińskim jako więźniu łagrów i wybitnym pisarzu emigracyjnym (a także o środowisku „Kultury" oraz jej znaczeniu) • – wskazuje introspekcję jako metodę pisarską związaną z moralistycznym przesłaniem utworu	system – bohatera opowiadań Borowskiego i Stroopa z *Rozmów z katem* Moczarskiego • *porównuje postawy więźniów i ich stosunek do wartości – w opowiadaniach Borowskiego i *Świętym* Szczepańskiego – *wymienia inne ważne publikacje i ich autorów ukazujące „archipelag GUŁag" - *formułuje własne wnioski i sądy na temat różnych wizji „świata za drutami" oraz postaw ludzkich w sytuacji ekstremalnej, stosunku do cierpienia, wolności i zniewolenia itp.
Polak patrzy na mury getta i tragedię narodu ży- dowskiego Cz. Miłosz, *Campo di Fiori* *A. Rudnicki, *Wielkanoc*	– interpretuje czytane utwory, odnajdując w nich literackie świadectwo Holocaustu	- określa funkcję powiązania dwóch planów czasowych w wierszu Miłosza – interpretuje sens „morałów" wskazanych w wierszu Miłosza oraz odautorskiej refleksji o „samotności ginących"	– interpretuje czytane utwory, wykorzystując wiadomości z lekcji historii i różnych źródeł na temat Holocaustu - wyjaśnia znaczenie i *pochodzenie słowa „holocaust"	– przeprowadza analizę i pogłębioną interpretację wiersza Miłosza, opisuje jego kompozycję, ukształtowanie języka artystycznego, funkcję środków stylistycznych itp.	– *porównuje sposób ukazania tragedii narodu żydowskiego w poszczególnych utworach (np. zarysowaną perspektywę i przestrzeń poetycką,

		– w świetle wiersza określa wskazane przez Miłosza zadanie poety i poezji		– odczytuje wiersz Miłosza jako świadectwo ciągłości historycznego doświadczenia ludzi	ukazanych bohaterów, sytuację liryczną, „ja” liryczne, formę podawczą i przynależność gatunkową utworów, ukształtowanie języka artystycznego itp.)
Walka o godną śmierć H. Krall, *Zdążyć przed Panem Bogiem* PROPONOWANE KONTEKSTY A. Świrszczyńska, *Budowałam barykadę* informacje o powstaniu warszawskim	– przedstawia faktograficzny charakter książki Krall, m.in. wyjaśnia, kim jest Edelman i jaką rolę odegrał w powstaniu w getcie warszawskim – na podstawie relacji Edelmana interpretuje wybuch powstania w getcie jako walkę o godną śmierć – wyjaśnia znaczenie słowa holocaust	– wskazuje dwie płaszczyzny czasowe relacji Edelmana i określa, co je łączy – interpretuje tytuł utworu – wyjaśnia, dlaczego Edelman twierdzi, iż „nie nadaje się na bohatera” i odrzuca wszelkie sugestie heroizacji powstania w getcie – w utworze Krall wskazuje cechy reportażu		– na podstawie relacji Edelmana i materiałów zamieszczonych w podręczniku (np. cytatów z tekstów Nałkowskiej, Iwaszkiewicza) przedstawia tragedię getta warszawskiego i stosunek do niej Polaków – określa, jak Edelman łączy konwencję pięknego umierania z historią swojego pokolenia (przytacza cytaty) – określa sposób zapisania i przekazania doświadczeń czasu zagłady w znanych sobie utworach (synteza)	– *ocenia, w jaki sposób polscy pisarze traktowali (i poruszali) kwestię odpowiedzialności za eksterminację narodu żydowskiego – *wskazuje poetów, których mógłby określić mianem moralisty, i uzasadnia swój wybór

Człowiek, który ocalał T. Różewicz, *Matka powieszonych*, *Ocalony*, PROPONOWANE KONTEKSTY Z. Nałkowska, *Medaliony* (przypomnienie, kontekst do wierszy Różewicza)	– interpretuje wiersze Różewicza, wykorzystując kontekst historyczny oraz kontekst literacki poznanych wcześniej utworów ukazujących człowieka i jego system wartości w sytuacji ekstremalnej – określa, kim jest (w poezji Różewicza) człowiek, który ocalał z katastrofy	– odwołując się do czytanych wierszy, wskazuje moralistyczny wymiar utworów Różewcza (diagnoza rozpadu wartości, „poszukiwanie nauczyciela i mistrza”, który pomoże odbudować ład) – charakteryzuje budowę i język artystyczny wierszy Różewicza, wyjaśnia jego ideowe przesłanie (odrzucenie zbędnej ekspresji, „mówienie ze ściśniętym gardłem”, wątpliwość, czy możliwa jest „sztuka po Oświęcimiu”)	– interpretuje wiersze Różewicza jako obraz samoświadomości człowieka ocalonego z zagłady – na podstawie czytanych wierszy wyjaśnia, na czym polega Różewiczowski system wersyfikacyjny	– w wierszach Różewicza dostrzega zatarcie granicy między językiem poezji a językiem prozy, ilustruje je przykładami	- zbiera materiały do syntezy: „Literackie świadectwa lat wojny i okupacji – dokument czy literatura piękna?” (m.in. opracowuje bibliografię najważniejszych pozycji i gromadzi wiadomości o ich autorach, wykorzystując informacje z podręcznika i znalezione samodzielnie w szkolnej bibliotece, internecie itp.) - przygotowuje i wygłasza prezentację: „Literackie świadectwa lat wojny i okupacji – dokument czy literatura piękna?”, w której wykorzystuje różne materiały ilustracyjne - wiersz *Matka powieszonych* interpretuje w kontekście innych znanych sobie utworów zawierających motyw matki opłakującej

					dziecko; określa sposób potraktowania uniwersalnego motywu przez Różewicza
Poeta przeciw zniewoleniu: Cz. Miłosz, *Który skrzywdziłeś*	- interpretuje wiersz Miłosza, charakteryzuje budowę wiersza	- interpretuje wskazane w wierszu powinności poezji i poety - charakteryzuje język poetycki wiersza	- określa etyczny wymiar zbrodni tyrana - charakteryzuje funkję środkow artystycznych zastosowanych w wierszu - interpretuje wiersz Miłosza w kontekście utworów z różnych epok ukazujących władzę tyrana (np. *Makbet*, III część *Dziadów*)	- określa społeczny i polityczny wymiar zbrodni tyrana - ukazuje funkcjonowanie motywu poezji i poety w literaturze - ukazuje funkcjonowanie motywu poezji i poety w kulturze	- C. Miłosz, Zniewolony umysł (fragm.) - interpretuje *Zniewolony umysł* jako analizę mentalnościintelektualistów „nawróconych" na marksizm i socrealizm - wyjaśnia, dlaczego po II wojnie światowej polska literatura rozwijała się na emigracji; podaje nazwiska najważniejszych jej przedstawicieli
Życie w państwie tota-litarnym – poezja przeciwko zniewoleniu umysłów i zakłamaniu języka : S. Barańczak, Spójrzmy prawdzie w	- wie, że w życiu politycznym i kulturalnym PRL-u istniał nurt „świadectwa i sprzeciwu" sygnowany miesiącami politycznych przełomów; -wymienia niektórych twórców	- wykorzystując wiadomości z historii, lokalizuje najważniejsze wydarzenia literackie (tytuły, nazwiska, formacje) „historycznych" miesięcy (Czerwiec, Październik, Marzec, Grudzień, Sierpień) - potrafi zdefiniować pojęcia: język ezopowy,	- wymienia twórców należących do pokolenia „Współczesności", - wie, czym był tzw. drugi obieg wydawniczy - na przykładzie czytanego wiersza wyjaśnia, jak Herbert	- określa postawę pokolenia „Współczesności" wobec rzeczywistości (na podstawie wiadomości z podręcznika) - na przykładzie wiersza Herberta wyjaśnia jak poeta reinterpretuje nawiązania kulturowe - przedstawia założenia	- dokonuje syntezy (np. w postaci referatu, eseju, rozprawki): „Różne reakcje literatury (filmu, sztuki...) na polityczną dyktaturę: powaga, śmiech, ironia..."

oczy Z. Herbert, Potęga smaku *W. Młynarski, *Przyjdzie walec i wyrówna* J. Kaczmarski, np. *Mury*,	mieszczących się w tym nurcie i ważne dzieła - interpretuje czytane utwory, wnioskując na podstawie analizy: - interpretuje wiersz Herberta, sytuując go w kontekście historycznym - wyjaśnia, dlaczego „smak” okazuje się kategorią etyczną (z jakimi wartościami się wiąże) - interpretuje wiersze poetów Nowej Fali jako próbę odkłamania języka i ukazania prawdy społecznej - w czytanych wierszach wskazuje środki językowe typowe dla poezji Nowej Fali	satyra, ironia, groteska – odnajduje te cechy w czytanych utworach. - interpretuje utwory, dostrzega i umie rozszyfrować w nich aluzje polityczne i historyczne - wskazuje frazeologizmy i potocyzmy w wierszu Barańczaka, określa ich funkcje - interpretuje wiersz Herberta, sytuując go w kontekście kulturowym, filozoficznym -w wierszu Herberta wskazuje i komentuje nawiązania kulturowe - w czytanych wierszach wskazuje interpretuje środki językowe typowe dla poezji Nowej Fali - wyjaśnia, czym jest manipulacja językowa, podaje przykłady w wierszach poetów Nowej Fali wskazuje demaskowanie manipulacji i	nawiązuje do tradycji kultury - wymienia poetów Nowej Fali, - wyjaśnia określenie „poezja stanu wojennego”	ideowe i artystyczne Nowej Fali (na podstawie informacji z podręcznika i czytanych wierszy) - wyjaśnia termin „poezja lingwistyczna”, odwołując się do wierszy poetów Nowej Fali - na konkretnych przykładach (np. zaczerpniętych z mediów) przedstawia mechanizmy manipulacji językowej	

		zakłamania języka			
Egzystencjalizm: Syzyf – człowiek absurdalny A. Camus, Dżuma	- streszcza fabułę powieści i opisuje jej świat przedstawiony -porównuje opisy Oranu i życia jego mieszkańców w czasie kolejnych etapów rozwoju epidemii, interpretuje zauważone zmiany - prezentuje i charakteryzuje bohaterów utworu,	wskazuje paraboliczny charakter „Dżumy” - wyjaśnia, na czym polega samotność bohaterów utworu, odnosi ją do egzystencjalistycznej koncepcji bytu ludzkiego- - uzasadnia, iż bohaterowie *Dżumy* reprezentują różne postawy ludzkie wobec zła, np.: 1. charakteryzuje doktora Rieux i jego filozofię życiową 2. przedstawia dylematy Ramberta i zachodzące w nim zmiany 3. przedstawia przemiany w światopoglądzie ojca Peneloux	- przedstawia założenia filozofii egzystencjalistycznej, - określa klimat kultury europejskiej, w jakim zrodził się egzystencjalizm XX w. (na podstawie podręcznika) - określa, w jaki sposób filozofia egzystencjalistyczna wpłynęła na literaturę - na przykładach bohaterów powieści określa, jakiego wygnania doświadcza	dokonuje syntezy (na podstawie poznanych utworów literackich i innych dzieł sztuki z różnych epok): „Doznanie samotności, cierpienia i śmierci – jako uniwersalne doświadczenie egzystencjalne człowieka”; pisze rozprawkę na ten temat -przedstawia założenia filozofii egzystencjalistycznej, wskazując głównych jej twórców, np.: Camusa; wymienia ważne dla niej pojęcia	dokonuje syntezy (na podstawie poznanych utworów literackich i innych dzieł sztuki z różnych epok): „Doznanie samotności, cierpienia i śmierci – jako uniwersalne doświadczenie egzystencjalne człowieka”; pisze esej na ten temat - przedstawia założenia filozofii egzystencjalistycznej, wskazując głównych jej twórców, np.: *Kier-kegaarda, *Heideggera, Sartre’a - określa, w

		4. w odniesieniu do postaci Tarrou wyjaśnia czym jest wg Camus świętość i czyste sumienie - rozpoznaje paraboliczny charakter dżumy opisanej w powieści (przy dostrzeżeniu realizmu jej opisów)- interpretuje motto powieści i określa jej przeslanie	człowiek w zamkniętym świecie - – interpretuje *Dżumę* jako filozoficzną parabolę ukazującą tragizm ludzkiej egzystencji i postawy ludzkie wobec zła	- podaje ogólne informacje o Camusie jako wielkim moraliście XX w., filozofie i pisarzu i jego najważniejszych utworach (na podstawie wiadomości z podręcznika) - wskazuje wojnę, okupację i obozy jako genezę koncepcji filozoficznej Camusa (obraz człowieka i jego cierpienia) - odnosi utwór do założeń filozofii egzystencjalistycznej, wskazuje w powieści jej kluczowe pojęcia (np. śmierć, samotność, wolność i uwięzienie),	jaki sposób filozofia egzystencjalistyczna wpłynęła na sztukę (malarstwo, film) - rozpoznaje w utworze obraz tragicznej egzystencji „człowieka absurdalnego” itp. - porównuje sposób ukazania tragizmu egzystencji człowieka w *Dżumie i* innych wybranych utworach literackich - przedstawia różnorodne funkcjonowanie motywu choroby w dziełach kultury

Bilans Różewicza – T. Różewicz,np. *Strach, Spadanie, Drewno*	- interpretuje wiersze Różewicza, przywołując utwory wcześniej poznane (np. *Ocalony*) i ich kontekst historyczny, - określa właściwości języka poetyckiego Różewicza obecność środków stylistycznych, frazeologię	- określa, jakie znaczenie dla człowieka ma świadomość istnienia stałych wartości, „góry” i „dołu”, obawa przed upadkiem moralnym - wskazuje różnice znaczeniowe między „upadkiem” a „spadaniem” - analizuje w poezji Różewicza dobór rzeczowników i znaczenia, w jakich występują, składnię, odnajduje utarte zwroty językowe, frazeologizmy, schematy różnych wypowiedzi; interpretuje je	- na podstawie znanych tekstów kultury przedstawia symbolikę góry i dołu w kulturze europejskiej - określa, jaką funkcję w poezji Różewicza pełni milczenie	- wskazuje przykłady konkretyzacji metafor, omawia ich funkcje – na podstawie czytanych wierszy oraz wiadomości z podręcznika określa, jaką ocenę kultury europejskiej zawarł poeta w swojej twórczości	- przedstawia motyw „pierwszego upadku” (strącenia zbuntowanych aniołów) i jego kulturową interpretację; przywołuje zawierające go różne teksty kultury - dokonuje syntezy: „Jak literatura różnych epok ukazywała upadek człowieka i związaną z nim koncepcję kondycji ludzkiej

		jako kompromitację słów i wyrażeń, które zatraciły swoje znaczenia, wyraz pustosłowia, chaosu pojęciowego i moralnego, w jakim żyje współczesny człowiek – przedstawia sytuację człowiekaw świecie pozbawionym hierarchii wartości, ładu, trwałych znaczeń, kierunków dążenia, celu życia, Boga itp.			
Poezja wobec dylematów egzystencji – np. W. Szymborska, *Obmyślam świat, Utopia*	– ocenia „drugie wydanie świata” w	– wskazuje i formułuje pytania (problemy) filozoficzne	– odczytuje sprzeciw wobec śmierci	podaje ogólne informacje o autorach czytanych	*interpretuje dzieła malarskie reprezentujące nurt

	wierszu Szymborskiej – opisuje właściwości języka poetyckiego Szymborskiej (gry znaczeniami wyrazów) – w wierszach Szymborskiej rozpoznaje ironię, – analizuje język poetycki czytanych wierszy pod kątem słownictwa (np. powtarzające się rzeczowniki i czasowniki), składni, obecności potocyzmów i poetyzmów, wymieszania	obecne w wierszach Szymborskiej – przedstawia sytuację człowieka w świecie pozbawionym hierarchii wartości, ładu, trwałych znaczeń, kierunków dążenia, celu życia, Boga itp. - ukazuje wykorzystanie przez Szymborską podobieństw brzmieniowych wyrazów, rozbijanie frazeologizmów, itp. – w wierszach Szymborskiej rozpoznaje sarkazm, parodię; określa ich funkcje	zawarty w wierszach poetki – przedstawia sytuację człowieka w świecie pozbawionym hierarchii wartości, ładu, trwałych znaczeń, kierunków dążenia, celu życia, Boga itp	wierszy (na podstawie podręcznika) – rozpoznaje filozoficzny kontekst czytanych wierszy– Szymborskiej (np. dialektyka jako sztuka poszukiwania prawdy, poglądy na zmienność i trwanie, istnienie i nicość itp.)	egzystencjalistyczny w sztuce - przedstawia sytuację czlowieka w świecie pozbawionym wartości i problematykę różnych nurtów poezji współczesnej (bierze pod uwagę np. wiersze z podręcznika, teksty piosenek młodzieżowych i inne grupy tekstów)

	konwencji i stylów				
Za co kochamy Mrożka? - *S. Mrożek, Tango*	-charakteryzuje przestrzeń sceniczną dramatu, wygląd, zachowanie i język bohaterów, określa ukazany w ten sposób obraz świata – wyjaśnia, jak ukazany jest motyw buntu pokoleniowego – wyjaśnia przyczyny klęski Artura – charakteryzuje postawę i poglądy Edka, określa jego rolę w	– zestawia poglądy na kulturę przedstawicieli trzech pokoleń ukazanych w dramacie – określa, jaką rolę odgrywa w dramacie motyw ślubu (odnosi go do tradycji literackiej) - określa rolę Edka i Artura w dramacie – odczytuje *Tango* jako: • dramat o źródłach tyranii • obraz egzystencjalnych problemów człowieka współczesnego • dramat o przemianach kulturowych	-odczytuje „Tango” jako dramat o przemianach kulturowych - dokonuje syntezy: „Funkcjonowanie motywu tańca w literaturze różnych epok” (powtórzenie i zebranie materiału) – rozpoznaje w dramacie cechy tragikomedii rodzinnej – wyjaśnia, jaką funkcję w dramacie pełni motyw tanga,	- wskazuje elementy konwencji groteskowej i określa jej funkcje - przygotowuje samodzielną prezentację z wykorzystaniem materiałów ilustracyjnych: „Funkcjonowanie motywu tańca w literaturze różnych epok”	wyjaśnia termin „teatr groteski” – odnosząc go do *Tanga* – kojarzy postać Edka oraz jego relacje z innymi postaciami z wydarzeniami historycznymi ostatnich kilkudziesięciu lat - wyjaśnia, jaką funkcję w dramacie pełni motyw tanga, odnosząc go do recepcji kulturowej tego tańca

	dramacie – ocenia postawy reprezentowane przez postacie sceniczne (np. Artura, Edka, Eugeniusza, Stomila i Eleonory)		informacje z eseju		
Poeta w świecie kultury i historii a.- np. Cz. Miłosz, *Przedmieście, Wiara, Miłość, Zaklęcie*	- analizuje i interpretuje czytane wiersze Miłosza – określa, kim jest podmiot liryczny czytanych wierszy i jakie są jego relacje z autorem (z tej perspektywy ocenia przedstawione w wierszach poglądy) - wskazuje, w czym poeta	– omawia filozoficzne przesłanie wierszy z cyklu *Świat* - wskazuje na stałe cechy jęzzyka poezji Miłosza (np. posługiwanie się obrazowym przykładem, aforystyczność, stosowanie epitetów i metafor, przejrzystość składni itp.) - dostrzega w wierszach odniesienia do kulturowego motywu	- określa, na czym polega oszczędność formy poetyckiej w wierszach Miłosza i jaka jest jej funkcja – przedstawia relacje między „naiwną” formą wierszy z cyklu *Świat* a ich doniosłym przesłaniem filozoficznym – tłumaczy na czym polega postawa	- wyjaśnia terminy: liryka roli, monolog „persony” lirycznej; odnosi je do formy podawczej czytanych wierszy – na przykładach czytanych wierszy wyjaśnia, na czym polega nowa technika poetycka Miłosza (równorzędność warstwy	- przedstawia, jak Miłosz postrzega historię i jak pojmuje odpowiedzialność moralną człowieka (także na podstawie poznanych wcześniej wierszy poety; synteza materiału)

b. Zbigniew Herbert, np. Przesłanie Pana Cogito, Tamaryszek, Powrót prokonsula		upatruje ocalenia wartości, ładu, człowieczeństwa – opisuje język poetycki Miłosza, – wskazuje i interpretuje– krajobrazy (przestrzeń poetycką) w różnych wierszach Miłosza, – w wierszu *Zaklęcie* wskazuje „powszechne idee” ustanowione przez rozum; – analizuje zamieszczoną w podręczniku autorską interpretację wiersza *Przedmieście* - analizuje i interpretuje	„ogrodu” i „cmentarza” – w wierszu *Zaklęcie* wyjaśnia klasyczne pojęcie „rozumu” jako mocy tworzenia wartości i przeciwstawiania się rozpaczy – określa, jaką wartość przypisuje Miłosz słowu poetyckiemu, a jakie kompetencje – poecie - wyjaśnia określenie	ironiczna w wierszach Miłosza (na konkretnych przykładach) – prezentuje informacje o życiu i twórczości Herberta, wykorzystuje fragment dziennika Tyrmanda (zakres wiadomości z podręcznika) – interpretuje postać Pana Cogito jako obraz problemów moralnych współczesnego	realistycznej, opisowej i symbolicznej utworu) – na podstawie czytanych wierszy określa, jakich wartości poszukuje Miłosz w tradycji kultury – wyjaśnia, co to znaczy, że w wierszach Herberta klasycyzm jest znakiem postawy moralnej - na podstawie poznanych (także wcześniej)	- dokonuje syntezy: wymienia poetów XX w., których określa się mianem klasyków, wskazuje, w jaki sposób nawiązywali do wzorców i ideałów klasycznych; wyjaśnia, w jaki sposób postawa klasyczna była odpowiedzią na zagrożenia współczesności

	czytane wiersze Herberta – identyfikuje podmiot liryczny wiersza *Tamaryszek* jako poetę, wskazuje jego nowe powinności – określa, jak Herbert postrzega zadania poety wobec ludzkich cierpień, wskazuje kontekst historyczny tych poglądów – przedstawia bohatera lirycznego wiersza – na podstawie *Przesłania…* przedstawia poetyckie	„poetyka kontemplacji” i odnosi je do wiersza *Tamaryszek* oraz do innych utworów Herberta - określa funkcję kostiumu antycznego w wierszu *Powrót prokonsula*, wskazuje dawne ideały i wartości, które zostały w ten sposób przywołane, określa, jakie miejsce we współczesnym świecie przyznaje m poeta - w utworze *Przesłanie Pana Cogito* wskazuje kartezjański rodowód bohatera lirycznegoo – wyjaśnia, na czym polega heroizm moralny i tragizm Herbertowskiego Pana Cogito – na przykładach poznanych wierszy uzasadnia, że Herbert uczynił tradycję kultury językiem poetyckiej komunikacji	intelektualisty	wierszy określa, jak Herbert wykorzystuje dziedzictwo przeszłości kulturowej (synteza)	

	kredo Herberta jako współczesnego moralisty				
Białoszewski – poeta „osobny”. *Donosy rzeczy- wistości – np.w ywód jestem’u, namuzowywanie, Ja stróż latarnik nadaję z mrówkowca, Śmierć*	– analizuje i interpretuje utwory Białoszewskiego – określa świat poetycki jego wierszy (przestrzeń, ludzi, przedmioty, działania będące przedmiotem namysłu i poetyckiego opisu) – na podstawie czytanych wierszy wskazuje „gry z językiem” i eksperymenty Białoszewskiego prowadzące do stworzenia	– wyjaśnia, dlaczego poezję Białoszewskiego zalicza się do nurtu lingwistycznego – tłumaczy, czym jest lingwistyka (językoznawstwo), co stanowi przedmiot jej badań – określa, jak język Białoszewskiego zmienia sposób widzenia rzeczywistości (odkrywanie rzeczy zwykłych, uwznioślanie codzienności, fascynacja banałem i szczegółem codzienności, metamorfozy	- wyjaśnia, czym jest literatura faktu, – wyjaśnia termin „poezja lingwistyczna”, odnosząc go do Białoszewskiego – analizuje specyficzne dla Białoszewskiego środki językowe(np. rozbijanie słów, zamianę kategorii gramatycznych, dopisywanie nowych końcówek, kojarzenie słów odległych znaczeniowo	- przedstawia obraz śmierci w wierszu Białoszewskiego na tle kulturowej tradycji motywu -□przedstawia rozwój literatury faktu w latach 70., wymienia najważniejszych twórców i interesujące ich tematy (ogólnie, w zakresie wiadomości z podręcznika) – określa, jaką rolę odgrywa zapis i kształt graficzny wiersza (segmentacja tekstu, krótkie wersy, wcięcia,	– wskazuje zbieżność eksperymentów Białoszewskiego z kierunkami poszukiwań neoawangardy zachodniej lat 60. (np. obserwowanie życia codziennego, zwykłych sytuacji, działania artystyczne, happeningi, komponowanie dzieła z odpadów, przedmiotów gotowych itp.) – na podstawie czytanych fragmentów przedstawia, jaki obraz powstania warszawskiego zawarł Białoszewski w

	własnego języka poetyckiego – określa, w jaki sposób Białoszewski mówi o sprawach egzystencjalnych: życiu, śmierci...	zwykłych przedmiotów itp.) – przedstawia, jaki był stosunek Białoszewskiego do tradycji – na podstawie analizy wskazanych wierszy określa, czym dla Białoszewskiego jest wiersz i pisanie poezji	na podstawie podobieństwa brzmieniowego, wprowadzanie instrumentacji głoskowej, wytrącanie słów z ich naturalnego kontekstu itp.) – na przykładach znanych utworów pokazuje, jak literatura piękna łączy się z publicystyką lub osobistymi świadectwami – określa, które cechy zbliżają utwór do literatury pięknej, a które – do publicystyki (dokumentu)	odstępy itp.) – wyjaśnia słowo„epifania ” i określa, jaki efekt wywołuje odniesienie go do przedmiotów codziennego użytku dokonuje syntezy: przedstawia Białoszewskiego jako poetę na tle tradycji literackiej(różnych koncepcji poety)	*Pamiętniku z powstania warszawskiego* *- analizuje język Pamiętnika...;* odnajduje w nim cechy relacji mówionej i określa funkcję takiego zabiegu *– podaje najważniejsze gatunki z pogranicza literatury pięknej i dokumentu* (reportaże, pamiętniki, dzienniki, wywiady) *- przedstawia informacje o życiu i twórczości Białoszewskiego, w tym również o jego poszukiwaniach teatralnych, Teatrze*

					Osobnym itp. (zakres z podręcznika) - porównuje *Pamiętnik z powstania warszawskiego* z innymi utworami przedstawiającymi walkę z niemieckim okupantem - *wskazuje przyczyny niechęci do fikcji* literackiej w latach 70.
Wypracowanie/dłuższa wypowiedź na temat	- tworzy dłuższą wypowiedź pisemną i ustną na temat - wie, czym jest estetyka wypowiedzi - dba o estetykę własnych wypowiedzi – pisemnych i ustnych - dostrzega w wypowiedziach własnych i cudzych błędy językowe,	-wyjaśnia, jaka jest norma składniowa współczesnej polszczyzny i kiedy następuje jej naruszenie (na przykładzie konkretnych wypowiedzi) - wyjaśnia, jaka jest norma fleksyjna współczesnej polszczyzny i kiedy następuje jej naruszenie	- analizuje przyczyny błędów językowych pojawiających się w pracach uczniowskich - na ogół buduje wypowiedzi o wyższym stopniu złożoności - na ogół stosuje w nich podstawowe zasady logiki i retoryki - ma świadomość	- interpretuje błąd językowy jako naruszenie normy - wyjaśnia, czym jest norma językowa, a czym uzus - buduje wypowiedzi o wysokim stopniu złożoności - stosuje w nich podstawowe zasady logiki i retoryki	

	poprawia je - określa podstawowe typy błędów językowych - odwołuje się do tekstów kulturowych - stara się budować wypowiedzi o wyższym stopniu złożoności - nie zawsze stosuje w nich podstawowe zasady logiki i retoryki - próbuje zwiększać własną kompetencję językową - nie zawsze poprawnie stosuje w analizie podstawowe pojęcia z zakresu poetyki - w interpretacji tekstu stara się wykorzystywać wiedzę o kontekstach, w jakich może być on odczytywany	(na przykładzie konkretnych wypowiedzi) - próbuje w wypowiedziach stosować podstawowe zasady logiki i retoryki - zwraca uwagę na własną kompetencję językową - stara się stosować w analizie podstawowe pojęcia z zakresu poetyki - stara się poznać niezbędne dla literatury fakty z historii literatury i innych dziedzin humanistyki	własnej kompetencji językowej - na ogół stosuje w analizie podstawowe pojęcia z zakresu poetyki - w interpretacji tekstu na ogół wykorzystuje wiedzę o kontekstach, w jakich może być on odczytywany - na ogół poznaje niezbędne dla literatury fakty z historii literatury i innych dziedzin humanistyki - na ogół odczytuje rozmaite sensy dzieła - dokonuje interpretacji porównawczej	- stosuje w analizie podstawowe pojęcia z zakresu poetyki - w interpretacji tekstu wykorzystuje wiedzę o kontekstach, w jakich może być on odczytywany - poznaje niezbędne dla literatury fakty z historii literatury i innych dziedzin humanistyki - odczytuje rozmaite sensy dzieła	

- **Nauczyciel ocenia sprawdziany i kartkówki wg następującej skali:**

100% celujący
97 – 99% + bardzo dobry
87 – 96% bardzo dobry
84 – 86 + dobry
74 – 83% dobry
71 – 73% + dostateczny
60 – 70% dostateczny
57 – 59% +dopuszczający
46 - 56% dopuszczający
45% i poniżej niedostateczny

- **Nauczyciel ocenia pracę z tekstem, wypracowanie i wypowiedź monologową wg następującej skali:**

96 – 100% celujący
86 – 95% bardzo dobry
73 – 85% dobry
51 – 72% dostateczny
30 – 50% dopuszczający
29% i poniżej niedostateczny